

Dokumentation av miljöuppföljning av Natur- och stadsmiljönämnden (NSN) i samband med Klimat- och miljöutskottets sammanträde den 30 maj 2023

Reflektioner och rekommendationer från kommunens miljöstrateger

Sammanfattning

Kommunens miljöstrateger ser överlag positivt på det miljöarbete som utförs på NSN och tycker att nämndens verksamheter bedriver ett bra miljöarbete. Miljöstrategerna ser positivt på nämndens arbete med att minska miljöpåverkan genom kravställande i upphandling, på de vattenvårdsåtgärder som är på gång, att miljöutbildningen är utrullad och att det finns en plan för arbetet med friluftsförhållanden. Miljöstrategerna vill ge extra beröm till nämnden för att tagit steget till att minska miljöpåverkan från beläggningsarbeten genom att testa och utvärdera miljö- och klimatpåverkan från olika typer av asfalt.

Miljöstrategerna uppmanar NSN att fortsätta med det goda arbetet som bedrivs inom nämndens verksamheter. LÅP åtgärderna är komplexa och spänner sig över förvaltningsgränserna och inkluderar även SVOA vilket sammantaget innebär att arbetet bromsas upp av budget- och prioriteringsbeslut, samt ansvarsfrågor. Miljöstrategerna vill belysa vikten av tillsättandet av en styrgrupp med beslutsmandat för ett mer effektivt arbetssätt.

Den interna miljöorganisationen är på plats och miljöstrategerna uppmanar nämnden att ta vara på dessa resurser genom att inkludera och involvera förvaltningens miljösamordnare i större utsträckning än vad som görs. Miljöstrategerna rekommenderar att bjuda in miljösamordnare till förvaltningens ledningsgruppsmöte i syfte att kunna lyfta utmaningar och framgångar samt för att diskutera/presentera vad den interna miljöorganisationen prioriterar framöver och därigenom få stöd i det fortsatta interna miljöarbetet.

Miljöstrategerna uppmanar även att fortsätta med mindre projekt, alla aktiva och medvetna val leder till höjd kompetens och bidrar till ett förändrat beteende där miljö- och klimatfrågor blir en självklar del i arbetsvardagen.

A. Kommunen har som mål att 2025 ska de geografiska växthusgasutsläppen minska med 25% jämfört med 2019. Utsläppen från transporter står för majoriteten av de geografiska utsläppen i Huddinge och är därför ett viktigt område att jobba med. I miljöprogrammet finns även mål om att kommunen och dess helägda bolag ska minska de konsumtionsbaserade utsläppen från varor och produkter inom sina verksamheter.

- ***Hur jobbar nämnden med att minska växthusgasutsläppen från tjänstefordon och tjänsteresor samt från övriga transporter inom verksamheten? Görs något aktivt arbete för att främja klimatsmarta resealternativ? (T ex tåg i stället för flyg, digitala möten istället för fysiska m.m.).***

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser positivt på att NSN utgår från hållbara resor, genom att se över alternativen och åka kollektivt i den mån det går. Det är även bra att NSN erbjuder digitala möten där det går och på så viss undviker fysiska resor. Miljöstrategerna tycker att det är bra att de fordon som inte är fossilbränsleoberoende fasas ut med målsättningen att samtliga fordon senast 2025 ska ha ställts om, vilket är i linje med ambitionen i kommunens miljöprogram.

Miljöstrategerna tycker att det görs ett bra arbete och uppmuntrar NSN att fortsatt jobba med beteendeförändringar kopplat till resandet genom information, planering och samåkning. Vidare rekommenderar miljöstrategerna att nämnden följer upp leasingavtal på de verksamhetsfordon som inte ställts om i syfte att inte riskerar stå med nya leasingavtal som sträcker sig bortom 2025 och därmed missa målsättningen om 100% fossilbränsleoberoende fordonsflotta.

- ***Hur arbetar nämnden med att minska utsläppen från varor och produkter inom sina verksamheter?***

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunen miljöstrateger ser positivt på att nämnden ställer krav i upphandling så som miljökrav kopplat till transporter, entreprenader, arbetsmaskiner med mera. Det är även väldigt intressant att nämnden undersöker möjligheten att minska utsläpp från asfaltsbeläggning genom att undersöka klimat- och miljöpåverkan från ”grön asfalt” jämfört med vanlig asfalt. Nämnden tar även upp exempel på mindre återbruksprojekt vilka resulterat i minskade utsläpp från nämndens verksamheter och som kommunens miljöstrateger tycker är väldigt bra.

Kommunens miljöstrateger tycker att det är bra att inköpen görs enligt miljöprogrammets intentioner och att det ställs tydliga krav i upphandling. Det kan dock många gånger vara svårt för den enskilde inköparen att välja den mest hållbara produkten och veta vad som är bäst eller har lägst klimatpåverkan. Miljöstrategerna rekommenderar därför NSN att jobba aktivt med att hela tiden utveckla avtal och utbilda personalen så att det görs medvetna och aktiva val vid inköpen. Genom att till exempel se över inköpsstatistiken i den egna verksamheten går det att få en bra bild av vilka möjligheter som finns att bli mer resurssmart. Miljöstrategerna uppmuntrar även att fortsätta med mindre projekt, alla aktiva och medvetna val leder till höjd kompetens och bidrar till ett förändrat beteende där miljö- och klimatfrågor blir en självklar del i arbetsvardagen.

Miljöstrategerna tar gärna del av resultatet från undersökningen som handlar om att använda ”grön asfalt” i stället för vanlig asfalt i syfte att höja sin egen kunskapsnivå samt för att se om synergieffekter finns med andra förvaltningar som utför/beställer beläggningsarbeten.

C. I miljöprogrammet finns mål om att kommunens sjöar och vattendrag ska förbättras och nå god ekologisk och kemisk status. De lokala åtgärdsprogrammen syftar till att uppnå bättre status i kommunens sjöar och vattendrag, dock när majoriteten av kommunens sjöar inte god vattenstatus.

- *Hur ser den interna organisationen ut vad gäller arbetet med de lokala åtgärdsprogrammen och vilka utmaningar finns det i framdriften av det arbetet?*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser positivt på att många vattenvårdsåtgärder är på gång hos förvaltningen, men mycket arbete återstår innan vi är i mål med en god vattenkvalité och kommunens miljöstrateger rekommenderar att nämnden fortsätta att prioritera vattenvårdsarbetet på förvaltningen. Vidare rekommenderar kommunens miljöstrateger att man fortsätter jobba för en god samverkan med kommunstyrelseförvaltningen samt med Stockholm Vatten och Avfall, både på tjänstemannanivå och på chefsnivå, för att uppnå framdrift i den takt som krävs för att bli klara med LÅP-åtgärderna till 2027. Ett förslag för att uppnå en bättre samverkan och framdrift är att kommunen tillsätter en styrgrupp för detta arbete. Då åtgärderna ofta är komplexa, förvaltningsöverskridande, kräver budget- och prioriteringsbeslut samt avsatta resurser under en lång tid skulle en styrgrupp kunna vara en värdefull pusselbit för ett mer effektivt arbetssätt.

- *Återskapade vattendrag och våtmarker (delmål 3.2) bidrar till naturliga ekosystemet med goda livsmiljöer och spridningsvägar för växter och djur, samtidigt som de bidrar med en mängd andra ekosystemtjänster. Sedan 2018 har det inte återskapats några vattendrag, samtidigt har återskapande av våtmarker överträffat målvärdet. Kan nämnde berätta mer om utmaningarna kopplat återskapade vattendrag?*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser det som mycket positivitet att återskapande av ett flertal vattendrag är på gång. Kommunens miljöstrateger förstår svårigheten i att försöka genomföra åtgärder på arrendemark. Kommunens miljöstrateger rekommenderar att där man ser störst behov av att öppna upp och återskapa vatten för en dialog med arrendatorerna kring möjliga lösningar samt jobbar med kommunikation och information om värdet av att återskapa vattendrag och våtmarker.

D. Kommunens har halkat ned flera placeringar i den regionala rankingen vad gäller årets friluftskommun, samtidigt är det ett område som kommunen prioriterar och där målet är att vara topp 3.

- *Har nämnden identifierat orsaken till nedgången och finns det någon plan för hur kommunen kan klättra upp på en topplacering igen.*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger tycker att det är olyckligt att kommunen halkat ned flera placeringar men tycker samtidigt att det är positivt att nämnden identifierat orsaken och att man har en plan samt arbetar med friluftsförfrågor för att klättra högre upp. Miljöstrategerna ser positivt på att nämnden har invånarnas intresse i åtanke vad gäller åtgärder och inte göra saker enbart för att få en bättre placering i en enkät.

Det är positivt att nämnden har som mål att vara tillbaka på plats 1 2030, dock är målvärdet till 2025 i kommunens miljöprogram att kommunen ska ligga på en topp 3 placering och miljöstrategerna rekommenderar att nämnden därmed arbetar mot ambitionen i miljöprogrammet och ser det som ett delmål mot det egna 2030 målet.

E. I kommunens miljöprogram finns mål om att fasa ut farliga ämnen och minimera spridningen av miljögifter som kan skada människor och natur. Handlingsplan gifter i miljön kopplar starkt an till detta mål.

- *Hur går åtgärdsarbetet med handlingsplanen samt hur arbetas det med att minimera andelen farliga ämnen och miljögifter från verksamheternas inköp?*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger ser positivt på att arbetet med åtgärderna i Handlingsplan Gifter i miljön kommit i gång och tycker att det är glädjande att både ny miljösamordnare samt nya miljöombud utsetts vilka lägger grunden till att det bedrivs ett systematiskt miljöarbete på förvaltningsnivå.

Miljöstrategerna rekommenderar att bjuda in miljösamordnare till förvaltningens ledningsgruppsmöte i syfte att kunna lyfta utmaningar och framgångar vad gäller arbetet med Handlingsplan Gifter i miljön samt för att diskutera/presentera vad den interna miljöorganisationen prioriterar framöver och därigenom få stöd i det fortsatta interna miljöarbetet.

F. I miljöprogrammet finns ett mål om att alla medarbetare som har varit anställda i minst nio månader ska ha genomgått kommunens grundläggande miljöutbildning under 2023.

- *Hur ser planerna ut för att arbeta med miljöutbildningen och höja miljökunskapen hos dem anställda?*

Reflektioner och rekommendationer:

Kommunens miljöstrateger är positiva till att nämnden har ett systematiskt arbetssätt för att nå ut med miljöutbildningen och tycker att det är klokt att ha med det som en aktivitet i verksamheternas arbetsplaner. Resultatet såg lovande ut och målet om att alla anställda ska ha gått utbildningen 2023 upplevs som nåbart.

Miljöstrategerna rekommenderar att nämnden fortsätter det goda arbetet och uppmuntrar till att involvera miljösamordnare och miljöombud under hösten för att nå ut till de som inte hunnit gå utbildningen.

Bilaga

Dokumentation av miljöuppföljning av Natur- och stadsmiljönämnden (NSN) i samband med klimat- och miljöutskottets sammanträde den 30 maj 2023

Natur och stadsmiljönämnden representerades av Henrik Juhlin (C), ordförande Natur- och stadsmiljönämnden.

A. Kommunen har som mål att 2025 ska de geografiska växthusgasutsläppen minska med 25% jämfört med 2019. Utsläppen från transporter står för majoriteten av de geografiska utsläppen i Huddinge och är därför ett viktigt område att jobba med. I miljöprogrammet finns även mål om att kommunen och dess helägda bolag ska minska de konsumtionsbaserade utsläppen från varor och produkter inom sina verksamheter.

- ***Hur jobbar nämnden med att minska växthusgasutsläppen från tjänstefordon och tjänsteresor samt från övriga transporter inom verksamheten? Görs något aktivt arbete för att främja klimatsmarta resealternativ? (T ex tåg i stället för flyg, digitala möten istället för fysiska m.m.).***

Svar: 38 % av nämndens verksamhetsfordon har ställts om till fossilbränsleoberoende bilar och fordon som inte är det håller på att fasas ut med målsättningen att senast 2025 ställt om samtliga. Tjänsteresor förekommer sällan och när vi reser ser vi först över alternativen, om mötet kan tas digitalt, eller om det finns möjlighet att åka kollektivt.

- ***Hur arbetar nämnden med att minska utsläppen från varor och produkter inom sina verksamheter?***

Svar: Framför allt görs det genom krav i upphandling då nämnden upphandlar mycket. Det ställs tydliga krav och vi ska lägst följa intentionerna i miljöprogrammet. Handhållna maskiner ska vara batteridrivna så gått det går, miljökrav kopplade till upphandlade transporter och entreprenader, gräsklippare ska i första hand drivas med förnybart/miljöklassat bränsle m.m.

Asfaltering är en stor investering för nämnden, ca 55 miljoner per år och nämnden undersöker möjligheten att använda "grönasfalt" istället för vanlig asfalt. Nämnden vill undersöka vilken skillnad i klimatpåverkan samt skillnad i kvalitet och kostnad det är på dessa två olika asfaltstyper för att sedan kunna utvärdera och dra slutsatser för framtida investeringar kopplat till asfaltsarbeten.

Det bedrivs även mindre projekt, så som återbruk av arbetskläder och mobiltelefoner som både innebär att nämnden sparar pengar och minska sina utsläpp kopplat till inköp, alla små valen i vardagsarbetet räknas.

Därutöver har kommunens miljöstrategier under året tagit fram ett nuläge via metoden miljöspendanalys. Under 2023 ska strategerna analysera nuläget för att se vilka inköp som genererar höga utsläpp och kunna hitta åtgärder som kan minska dem. Nämnden avvaktar resultatet av analysen för att kunna ta ställning och planera för riktade åtgärder mot de inköpskategorier som ger mest utsläpp.

B. I kommunens miljöprogram under temaområde Hållbart byggande finns det mål om att minska klimatpåverkan från de egna entreprenaderna och byggnadsprojekt.

- **Har nämnden arbetat något med detta mål och på vilket sätt?**

Svar: Nämnden arbetar inte med nybyggnadsprojekt, när det gäller driftprojekt är det främst genom upphandlings, (se svar från föregående fråga).

C. I miljöprogrammet finns mål om att kommunens sjöar och vattendrag ska förbättras och nå god ekologisk och kemisk status. De lokala åtgärdsprogrammen syftar till att uppnå bättre status i kommunens sjöar och vattendrag, dock när majoriteten av kommunens sjöar inte god vattenstatus.

- **Hur ser den interna organisationen ut vad gäller arbetet med de lokala åtgärdsprogrammen och vilka utmaningar finns det i framdriften av det arbetet?**

Svar: Det finns en arbetsgrupp kopplat till arbetet med de lokala åtgärdsprogrammen som träffas 4 gånger per år för att driva arbetet framåt. Tjänstepersoner från KSF, BTN, SVOA och NSN finns representerade i arbetsgruppen. Det sker en årlig uppföljning av statusen kopplat till LÅP åtgärder och statistik från 2022 är presenterade.

Det finns flera utmaningar med framdriften av LÅP åtgärder, bland annat har det efter valet 2018 funnits ett glapp gällande ansvar och samordning vilket resulterat i en långsam framdrift några år.

Det finns en problematik med detaljplaner där det sker exploatering som påverkar åtgärder för LÅP-arbetet. LÅP-åtgärder tas inte alltid omhand i detaljplan vilket påverkar arbetet med LÅP både vad gäller utformningen och genomförandet.

Andra utmaningar kopplat till arbetet är att det finns begränsade ytor som kan hantera befintlig belastning (LÅP) och ny belastning (exploatering) när kommunen växer.

Ca 60% av alla vattenförekomster i EU ligger i Sverige och Finland, vilket sätter stora press och krav på oss att arbeta med denna viktiga fråga för framtida generationer. Troligtvis kommer det även stora sanktioner från EU om vi inte lyckas uppnå god status enligt vattendirektivet. Hot om sanktioner kan få fart på arbetet och det kommer att krävas ett högt genomförandetempo för att kunna genomföra alla åtgärder.

Men vi måste hantera gamla synder likväl som nya synder.

- **Återskapade vattendrag och våtmarker (delmål 3.2) bidrar till naturliga ekosystemet med goda livsmiljöer och spridningsvägar för växter och djur, samtidigt som de bidrar med en mängd andra ekosystemtjänster. Sedan 2018 har det inte återskapats några vattendrag, samtidigt har återskapande av våtmarker överträffat målvärdet. Kan nämnde berätta mer om utmaningarna kopplat återskapade vattendrag?**

Svar: Mycket av de vattendrag som behöver återskapas ligger i åkermark som ligger under gårdsarrende. Dessa vattendrag ligger nu i kulvert under mark, skulle man öppna upp dessa kan åkermarken bli våtmark vilket leder till att det uppstår en målkonflikt med arrendatorer. All form av vattenåtgärder innebär även långa tillståndsprocesser, vilket gör att det finns en inneboende tröghet i vattenvårdsarbetet.

I Balingsholmsån har tillstånd getts och åtgärder förbereds för att återställa en del av det vattendraget.

Ebbadalsdiket: ser inte helt naturligt ut. Närheten av deponier, Sofielund samt annan industri som påverkar sjöarnas tillstånd. Arbete med att åtgärda diket genom meandring är på gång. Bra att sedimentera innan vattnet når Orlången som är en recipient.

I Stensättra arbetas det mycket våtmarker och dagvattendammar, detta arbete omfattar ca 7 ha och är kompensationsåtgärder från Trafikverket.

D. Kommunens har halkat ned flera placeringar i den regionala rankingen vad gäller årets friluftskommun, samtidigt är det ett område som kommunen prioriterar och där målet är att vara topp 3.

- ***Har nämnden identifierat orsaken till nedgången och finns det någon plan för hur kommunen kan klättra upp på en topplacering igen.***

Svar: Nedgången i placering handlar delvis om att man har andra enkätfrågor än tidigare år, det är ett ökat fokus på tillgänglighet och andra målgrupper än tidigare. T.ex. saknar kommunen ett Naturred och bedriver ingen naturskolverksamhet vilka både fanns med i 2022 års enkätformulär.

Nämnden arbetar med att klättra högre upp och under 2023 har vi ökat på antal guidningar tillsammans med föreningsliv och bibliotek. Vi jobbar aktivt med naturkartan samt digitala guidningsmöjligheter. Har som mål att vara tillbaka på plats 1 2030, men vill förmedla att man inte ska göra saker bara för att få bäst betyg i en enkät. Det får inte bli sämre för invånarna även om det innebär bättre placeringar.

Kommunen har totalt 30 mil leder och i Naturkartan finns en massa information om alla leder, grillplatser, badplatser. Reservaten beskrivs och mycket annan relevant information finns tillgängligt via Naturkartan.

E. I kommunens miljöprogram finns mål om att fasa ut farliga ämnen och minimera spridningen av miljögifter som kan skada människor och natur. Handlingsplan gifter i miljön kopplar starkt an till detta mål.

- ***Hur går åtgärdsarbetet med handlingsplanen samt hur arbetas det med att minimera andelen farliga ämnen och miljögifter från verksamheternas inköp?***

Svar: Det bedrivs ett förvaltningsövergripande arbete med handlingsplanen som i stor utsträckning är beroende av den interna miljöorganisationen på förvaltningen bestående av miljöstrateg, miljösamordnare, miljöombud. Arbetet med handlingsplanen har legat vilande under större delen av 2022 på grund av personalomsättning. Ny samordnare och nya miljöombud har utsetts och under 2023 har arbetet med att implementera åtgärderna i handlingsplanen åter kommit i gång och prioriteras högt av den interna miljöorganisationen.

Sammantaget är det 22 åtgärder som anses vara relevanta för MBF. Av dessa har 11 åtgärder genomförts, 8 åtgärder är påbörjade och 3 åtgärder har ännu inte påbörjats.

Den interna miljöorganisationen prioriterar under året att fortsätta arbetet med att implementera resterande åtgärder. Målsättningen är att samtliga åtgärder ska vara påbörjade att 20 ska vara genomförda.

I åtgärd anses eventuellt behöva behandlas på centralnivå då åtgärden berör kommunorganisationen.

Utöver arbetet med handlingsplanen ställs det krav i upphandling på bl.a. organisk gödsel så mycket det går, inte använda kemisk bekämpnings av ogräs och skadedjur och att leverantörer ska arbeta utifrån utfasningslista för att säkerställa alternativ till särskilt farliga ämnen.

Vid inköp ska miljömärkta produkter prioriteras.

F. I miljöprogrammet finns ett mål om att alla medarbetare som har varit anställda i minst nio månader ska ha genomgått kommunens grundläggande miljöutbildning under 2023.

➤ ***Hur ser planerna ut för att arbeta med miljöutbildningen och höja miljökunskapen hos dem anställda?***

Svar: *MBF jobbar gemensamt med denna fråga. Utbildningen är utrullad och finns med i våra arbetsplaner. Frågan lyfts i ledningsgruppen där det tas vidare till respektive avdelningar/enheter om att påminna de anställda att genomföra utbildningen. Målet är att samtliga tillsvidareanställda på förvaltningen ska genomfört utbildningen 2023. Senaste statistiken är från maj och den visade: 27 personer har genomfört den, 3 har påbörjat och 16 inte börjat än.*

Frågestund

Frågor: Hur står sig den gröna asfalten kvalitetsmässigt och prismässigt?

Svar: *Det ska inte vara några större skillnader i kvaliteten och kostnaden vet jag inte. Stadsmiljöavdelningen håller på att utvärdera dessa frågor i ett pågående projekt, där en sträcka valts ut för att testa den gröna asfalten.*

Fråga: Största problemet är kanske att det kommer ny belastning och därmed viktigt att arbeta nära SVOA i frågor kopplade till LÅP arbetet.

Svar: *Åtgärdsprogrammet i Långsjön skulle kosta ca 500 miljoner och av dessa ligger ca 5 miljoner på Huddinge, en del på Stockholms stad i övrigt är det SVOA som är den stora aktören i den här frågan.*

Medskick: *Ragnsell kommer att omhänderta flyg aska och saltet kommer att användas för att salta våra vägar.*